Изх. №48/22.02.2024 г.

ДО
ПРОФ. ГАЛИН ЦОКОВ
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
бул. „Княз Александър Дондуков“ №2А
София 1000

ДО
Г-Н КРАСИМИР ВЪЛЧЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
пл. „Княз Александър I“ №1
София 1169

СТАНОВИЩЕ

От **„Сдружение на медицинските университети в Република България“**
с ЕИК: 206691078, със седалище и адрес на управление: гр. София,
бул. Акад. Иван Евст. Гешов № 15,
представлявано от проф. д-р Добромир Димитров, д.м. - председател

Относно: Законопроект за изменение и допълнение на Закона за висшето образование

УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР ЦОКОВ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ВЪЛЧЕВ,

Сдружението на медицинските университети в Република България обединява висшите училища, в които се обучават студенти по специалностите медицина, дентална медицина, фармация и/или обществено здраве и се представлява от ректорите на тези университети. За периода от своето учредяване до сега, в изпълнение на заложените в нашия Устав цели, многократно сме изразявали общи позиции и мнения, защитавайки интересите на медицинските университети пред държавните и местните органи, институции и обществеността. С настоящото становище Сдружението, обединяващо МУ – София, МУ – Пловдив, МУ – Варна и МУ – Плевен, изразява общата воля на своите членове по отношение на публикувания за обществено обсъждане на 29.01.2024 г. ЗИД на Закона за висшето образование. Смятаме, че така предложените промени в ЗВО не са достатъчно аргументирани и са

в разрез с провежданата към този момент държавна политика в областта на висшето образование и биха влошили съществуващия баланс, вместо да го стабилизират и развиват.

Основният предмет на законопроекта е премахването на действащия механизъм на определяне и заплащане на студентските такси, дължими от самите студенти, обучаващи се във финансирана от държавата форма като форма на дофинансиране на тяхното образование. Подобна законодателна мярка **привидно ще създаде възможност за повишаване на достъпа до висше образование** на всички и ще се увеличи броят на висшистите в страната. Според Евростат броят на висшистите в България на възраст 30 - 34 години (33,4%) изостава от средното ниво в ЕС с почти 10% (42,8%). Доколко обаче подобна законодателна промяна ще бъде ефективна, остава неясно. Към момента са налице други действащи държавни политики за стимулиране на кандидат-студентите, каквато например е съществуващата система за отпускане на преференциални кредити на студентите.

Законопроектът предвижда отпадане на фиксиран на законово ниво ключов приходоизточник, какъвто са таксите на студентите, и се заменя с механизъм за компенсация, който няма определени нормативни параметри, като виждането на вносителя е да се определя на годишна база според разпоредби в ЗДБ. По този начин е очевидна предпоставката за отнемане на основен гарант на академичната автономия на висшите училища, като това би довело до обективна невъзможност за изпълнение на заложените политики на висшите училища. Всяко едно подобно дестабилизиране на системата на висшето образование не е в интерес нито на академичната общност, нито на студентите, докторантите и специализантите, както и на българското общество.

Най-значимият фактор, определящ равния достъп до висше образование, е съществуващата демографска криза в Република България. Практически, броят на обявените места за новозаписани студенти осезаемо надвишава новозавършилите средно образование, които пък са основната група лица, които участват на пазара на образователни услуги в сферата на висшето образование. През последните години по данни на НАОА и Националната карта на висшето образование броят на местата за обучение на студенти е над два пъти по-голям от броя на действащите студенти през последната учебна година (общият капацитет за обучение на студенти, определен от НАОА през 2023 година е 419 159 места, при относителен дял на действащи студенти от едва 42.9% от определения от НАОА капацитет, при 48% през 2022 година и 53% през 2021 година). Тези данни кореспондират с демографската криза повече, отколкото с липсата на финансови възможности на кандидат- студентите. В този смисъл е и споменатата по-горе държавна политика за отпускане на студентски кредити при изгодни условия, осигуряваща достъп по образование без значение от социалния статус. Възможността за сключване на договор с бъдещ работодател, който поема разходите по обучението, а завършилият се ангажира да работи за него за определен период от време също следва да се разглежда като адекватна мярка.

Отделно от това, кандидат-студентите вече могат да се ползват от напълно безплатно образование в държавните университети по 29 специалности, за които държавата изцяло поема издръжката. Действащото законодателство и наличните държавни политики обезпечават и към момента обучението на кандидат-студентите с финансови затруднения и не това се явява основна причина за занижения интерес от придобиване висше образование в страната.

Допълнителният водещ аргумент на вносителя – за задържане в България на млади хора – студенти, при отпадане на таксите за обучение, категорично не може да бъде споделен. Предприемането на стъпката за преместване на едно лице в чужбина с цел придобиване на висше образование, не може да бъде обосновано с цената на предлаганите образователни услуги. В някои от най-предпочитаните държави, където се обучават лица с българско гражданство, таксите за обучение са в пъти по-високи от действащите у нас. Размерът на средните разходи за издръжка също е по-голям. Вероятната причина за това положение следва да се търси в качеството и престижа, а не в общата стойност на предлаганите услуги в сферата на висшето образование. Такава причинна връзка просто не съществува.

В този смисъл, за визираното от вносителите на Законопроекта по-високо качество на образованието, което би се постигнало чрез отпадането на таксите за обучение, липсват сериозни аргументи. Аналогична позиция изразява и Асоциацията на индустриалния капитал в България, според която плащането на такса за обучение за придобиване на висше образование е предпоставка за по-активното участие на всеки студент в обучението и повишаване на неговата мотивация. Обратното – липсата на такса – по-скоро намалява качеството на образователния процес.

Осъществяването на подобни радикални промени трябва да бъде предвидено в стратегически документи, осигуряващи приемственост и предвидимост в законодателната политика на държавата. Стратегията за развитието на висшето образование в Република България 2021 – 2030 г. не съдържа понастоящем подобно предвиждане и/или индикации за обществена потребност, включително и за свързаните с нея други политики, заложени цели и мерки по осъществяването им.

Действащият модел на финансиране чрез таксите за обучение, разбира се, подлежи на развитие и оптимизиране. В този смисъл, намираме като добро и целесъобразно разширяването на обхвата на наличните понастоящем мерки за социална и целева подкрепа, в т.ч. освобождаване от такси на по-широки категории социално уязвими студенти и докторанти; увеличаване на броя на специалностите с безплатно образование, за които държавата изцяло поема издръжката, като по този начин приоритетно би могло да се осигури липсващия на пазара на труда кадрови ресурс. Прилагането на мярката за безплатно висше образование по всички специалности, ще доведе до задълбочаване на недостига на определени кадри.

Сдружението на медицинските университети в Република България намира за ефективно функциониращ базовия принцип за формирането на бюджетите на държавните висши училища от студентските такси за обучение като основен

приходоизточник от групата на собствените приходи съгласно чл. 90, ал. 3 ЗВО. Също така, намираме за целесъобразно извършването на законодателни промени в този смисъл да бъде отложено, и евентуално оптимизирано, но едва след детайлни и задълбочени анализи и общностни дискусии. Изразяваме пълна готовност да участваме активно в обсъждания в тази посока, с цел постигане на добра държавна политика по стимулиране на качеството на обучение.

С уважение:

Проф. д-р Добромир Димитров - председател